

ІНТЕРНЕТ-ФОРУМ ЯК ЖАНР (ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ)**Кокнова Т. А.**

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри романо-германської філології
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Коваля, 3, Полтава, Україна
orcid.org/0000-0003-0232-0756
koknovatanya@gmail.com*

Ключові слова: *віртуальні жанри, Інтернет-форум, ретіальна адресація, аксіальна адресація, комп'ютерна комунікація.*

Жанрова система Інтернет-дискурсу складна і багатоаспектна з причини розвитку Інтернет-технологій, тож наявна велика кількість підходів до жанрової класифікації Інтернет-дискурсу. У статті наведено і проаналізовано визначення поняття «жанр» і супутніх йому понять дискурсоутворюючих і дискурсопридбаних віртуальних жанрів. Представлено декілька жанрових класифікацій у межах Інтернет-дискурсу, запропонованих різними науковцями. Розглянуто термін «жанровий формат». Наведено і проаналізовано структуру, стилістичні та лексико-граматичні особливості Інтернет-форуму як окремого жанру, його основні лінгвістичні характеристики, до яких відносяться аксіальна і ретіальна адресації. Проаналізовано модель просторово-часових стосунків у межах форуму, де фактично час і простір не заважають Інтернет-комунікації. Зазначено, що жанри комп'ютерної комунікації характеризуються певною сукупністю взаємозв'язаних параметрів (тематична ознака, комунікативна мета, сфера спілкування, образ автора-читача, режим синхронного/асинхронного часу, форма об'єктивування, діалог/полілог, композиція, мовні особливості). Залежно від мети спілкування визначається тематика спілкування, комунікативні цілі та сфера спілкування. Образ автора визначається сукупною безліччю учасників спілкування у часово-просторовому континуумі. Проаналізовано поняття повідомлень Інтернет-форумів як невеликих за обсягом завершених текстів, пов'язаних між собою певними семантичними зв'язками, які реалізуються через систему гіперпосилань, основними ознаками яких визначено незавершеність, відкритість, нелінійність, відсутність точного авторства, зняття протиставлення між адресантом і адресатом, об'єктивність, неоднорідність. Встановлено, що до основних складників комунікативної ситуації Інтернет-форуму відносяться анонімні учасники (адресант, адресат) й електронний канал передачі інформації. Серед основних типів адресатів визначено власне адресата та сторонніх адресатів. Як особливість текстів форумів виділяється наявність автора-редактора (модератора), який стежить за дотриманням етикету у мережі та має право пропонувати тему для обговорення. З'ясовано, що спілкуванню у форумі сприяє певний комунікативний код, основними елементами якого є графічні, лексичні, граматичні і стилістичні засоби.

INTERNET FORUM AS A GENRE (LINGUISTIC FEATURES)

Koknova T. A.

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor at the Department of Romance and German Philology
Luhansk Taras Shevchenko National University
Koval str., 3, Poltava, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0232-0756
koknovatanya@gmail.com*

Key words: *virtual genres,
Internet forum, reteal
addressing, axial addressing,
computer communication.*

The system of genres in the Internet discourse is complex and versatile as a result of the development of Internet technologies, so there are a number of approaches to the genre classification of the Internet discourse. The paper gives and analyzes the definition of the concept of “genre”, as well as the accompanying concepts of discourse-forming and discourse-acquired virtual genres. Several genre classifications within the Internet discourse, proposed by various scientists, are presented. The term “genre format” is also considered by the author. The structure, stylistic and lexical-grammatical features of the Internet forum as a separate genre, its main linguistic characteristics, which include axial and reteal addressing, are given and analyzed in the paper. The model of spatio-temporal relations within the forum, where actually time and space do not interfere with Internet communication, is considered. It is noted that the genres of computer communication are characterized by a certain set of interrelated parameters (thematic feature, communicative purpose, sphere of communication, image of the author-reader, mode of synchronous/asynchronous time, form of objectification, dialogue/polylogue, composition, linguistic features). Depending on the purpose of communication, the topic of communication, communicative goals and the sphere of communication are determined. The image of the author is determined by the collective set of communication participants in the time-space continuum. The concept of the message of Internet forums is analyzed and defined as small in volume completed texts, interconnected by certain semantic links, which are implemented through a system of hyperlinks, which main features are defined as incompleteness, openness, non-linearity, lack of exact authorship, elimination of the opposition between the addresser and addressee, objectivity, heterogeneity. It is specified that the main components of the communicative situation of the Internet forum include anonymous participants (addresser, addressee) and the electronic channel of information transmission. Among the main types of addressees, the actual addressee and third-party addressees are defined. A feature of forum texts is the presence of the author-editor (moderator), who monitors the observance of etiquette in the network and has the right to propose a topic for discussion. It is found out that communication in the forum is facilitated by a certain communicative code, which main elements are graphic, lexical, grammatical and stylistic means of expression.

Постановка проблеми. Жанрове різноманіття віртуального спілкування є однією з нових проблем дослідження, що виникли водночас із пробудженням інтересу до Інтернет-простору. Вчені, що займаються вивченням особливостей віртуальної комунікації, не єдині в класифікації жанрів, властивих Інтернет-спілкуванню. Виділяючи традиційні (властиві побутовому спілкуванню) і нетрадиційні (властиві віртуальному спілку-

ванню) жанри, вони не погоджуються на думці відносно визначення окремих жанрів.

Аналіз публікацій. Явище Інтернет-дискурсу як мовну проблему розглядали у своїх роботах такі провідні іноземні лінгвісти: С. Бушнель, Е. Зантідес, Д. Крістал, Ш. Туркле, М. Хілс, С. Ятес та ін. Вагомий внесок у розробку проблеми комунікативних стратегій учасників форумів внесли і сучасні вітчизняні науковці, серед

яких – О. Гордій, Ю. Грон, Н. Закордонець, А. Ковальська, Г. Крижановська, І. Ломоносова, А. Паладьєва, В. Савка тощо. Однак, попри численність публікацій та невичерпаність наукових розвідок, цей аспект досі не втрачає актуальності. Отже, **мета статті** – охарактеризувати лінгвістичні особливості Інтернет-форму як жанру. **Завдання** – окреслити лінгвістичні особливості форуму як жанру Інтернет-дискурсу. Таким чином, **об'єктом цього** дослідження є жанр Інтернет-форму як один із жанрів віртуальної комунікації, де **предметом** дослідження та аналізу наукової літератури є мовленнєві тактики та стратегії, до яких удаються учасники в процесі побудови комунікації на форумі.

Виклад основного матеріалу дослідження. М. Хілз зауважує, що більшість окремих відмінностей між різновидами дискурсу описується за допомогою поняття «жанр», що відображає найбільш істотні властивості і зв'язки явищ світу мистецтва, сукупність формальних і змістовних особливостей твору. Сьогодні поняття «жанр» широко використовується в дискурсивному аналізі. Повної класифікації жанрів на даний момент не існує, але як приклад різних жанрів дослідник наводить драму, поему, побутовий діалог, розповідь, інструкцію з використання технічних приладів, інтерв'ю, репортаж, доповідь, політичний виступ тощо [1, с. 37].

Під жанром Г. Крижановська розуміє стійкий тип тексту, об'єднаний єдиною комунікативною функцією, а також схожими композиційними і стилістичними ознаками [2, с. 54]. А. Паладьєва розглядає жанр як стійку модель мовної діяльності у певній сфері спілкування залежно від чинників комунікативної ситуації, а жанр Інтернет-дискурсу як форму комунікативного вираження онлайн-особистості (даний жанр містить в собі риси комунікативного характеру і реалізує окремі наміри користувача Інтернет-дискурсу) [3, с. 80]. Жанрова система Інтернет-дискурсу складна і багатоаспектна з причини розвитку Інтернет-технологій, тому існує величезна кількість підходів до жанрової класифікації Інтернет-дискурсу.

Ю. Грон поділяє віртуальні жанри на дискурсоутворюючі і дискурсопридбані. Дискурсоутворюючі жанри – це віртуальні жанри, які розрізняються за двома критеріями – структурністю і композиційністю. У даному випадку лінгвіст розглядає жанр як певного типу висловлювання в рамках певного дискурсу, який є свого роду текстом, вписаним у певну комунікативну ситуацію. До дискурсоутворюючих жанрів науковець відносить електронний лист (e-mail), чат, форум і гостьову книгу, жанр миттєвих повідомлень, блог, розраховану на багато користувачів рольову гру онлайн, СМС. Дискурсопридбані жанри – це

стійкі типи висловлювань у формах спілкування, що вже склалися, жорстко обумовлені у віртуальному середовищі певними технічними параметрами. До них можна віднести флейм, мережевий флірт, віртуальний роман, флуд, спам і послання [4, с. 53].

Науковці пропонують свій погляд на жанрову класифікацію Інтернет-дискурсу, за яким віртуальні жанри повинні визначатися за аналогією з жанрами інших сфер спілкування. Дослідники виділяють такі жанри: загальноінформаційні жанри, або жанри комп'ютерних новин (сайти новин, рг-сайти тощо); науково-освітні і спеціальні інформаційні жанри (монографії, наукові статті, інтерактивні учбові курси, реферати, онлайн-конференції, електронні словники тощо); художньо-літературні жанри (електронні бібліотеки, сетература, анотації, рецензії та ін.); жанри, що використовуються у неспеціальному, непрофесійному спілкуванні (віртуальні ігри, живі електронні щоденники, чати, форуми, гостьові електронні книги, поштове листування); ділові та комерційні жанри (рекламні оголошення, корпоративні сайти, банери тощо) [5, с. 77]. Д. Крістал розглядає п'ять жанрів ситуацій використання Інтернету (broad Internet-using situations). Це електронна пошта, синхронні й асинхронні чати, віртуальні світи, вебсервер-тексти (електронні тексти з гіпер- і лінійною структурою) [6, с. 63].

Деякі науковці до кола жанрознавчих понять вводять термін «жанровий формат». Це гіпертекстове, інтертекстуальне утворення, в якому знаходяться відображення особливі екстралінгвістичні умови породження дискурсу. Формат – це зовнішня по відношенню до дискурсу оболонка для формування, структуризації і розміщення інформації, для здійснення комунікативних обмінів (інтерацій), де Інтернет-форматами виступають електронна пошта (розсилки, спам, віруси також входять до даної групи), синхронні чати (чати, ICQ), асинхронні чати (форуми, конференції, віртуальні щоденники тощо), дискурсивні практики, електронні дошки оголошень, віртуальні світи, пошукова система, вебсайти, електронна пошта, Інтернет-конференції (Інтернет-форум, дискусійна група як її різновиди) та інші [7, с. 130].

Одним із найбільш популярних жанрів Інтернет-дискурсу можна назвати Інтернет-форум. За визначенням А. Ковальської, Інтернет-форум – це тематичне спілкування. На відміну від чату, у форумі обговорюють якусь певну тему [8, с. 4]. Дана форма комунікації отримала світову популярність. С. Бушнел визначає низку особливостей Інтернет-форуму як окремого жанру, де на вебсервері-форумі формуються різні смислові лінії і позиції і який розуміється як клуб за інтересами (таке місце в Інтернеті, де збираються люди, яких

об'єднує одне захоплення або ідея) [9, с. 29]. Одна з основних лінгвістичних характеристик вебсервера-форуму як полілогової жанрової форми – це наявність особливих видів адресації. У полілозі на форумі зустрічається аксіальна і ретиальна адресація. Під аксіальною адресацією О. Гордій розуміє осьову адресацію, тобто таку, що спрямована на одного учасника, а під ретиальною – мережеву адресацію, тобто спрямовану на декількох учасників. Для форуму найбільш характерною є колективна адресація, тобто адресація до всіх учасників полілогу [7, с. 34].

Серед жанрових особливостей полілогу у форумі виділяються політематичність спілкування, в якій не існує тематичних рамок. Полілог у форумі складається з макротем і безлічі мікротем. Наприклад, розмова у жіночому форумі може починатись із вражень про народження дитини і закінчуватись дискусією про стосунки в сім'ї після народження дитини [10, с. 59]. Наступна жанрова особливість Інтернет-форуму – анонімність спілкування. Реєструючись у форумі і вступаючи в дискусію, учасники ніби ховаються під маскою. Анонімність і відсутність візуального контакту дозволяє учаснику форуму створити образ, який може кардинально відрізнятись від реального, і кожен користувач грає певну комунікативну роль [2, с. 59].

За структурою форум – це безліч вебсторінок, розмежованих за певними темами. Кожна тема представлена на головній сторінці форуму. За твердженням Ш. Теркла, сучасний сайт характеризується наявністю відносно сталої системи організації, а саме об'єднанням тематичних сторінок у сайтову систему, що дає можливість виділити перелік розділів, присутніх у складі більшості сайтів, і низку факультативних, специфічних для тієї або іншої тематики і стилю сайту сторінок [10, с. 22]. Вибираючи посилання, користувач може заходити на різні сторінки сайту і брати або пасивну (читання) участь в спілкуванні, або активну (читання і публікація своєї думки).

Основною відмінністю комунікативного процесу у форумі є модель просторово-часових стосунків. Учасник віртуального спілкування має можливість налагодити контакт не лише з іншими учасниками, присутніми в даний час, але також і взяти участь у комунікативному процесі, що розвивався рік тому. Рівнозначно учасник віртуального спілкування має можливість висловити свою думку для тих, хто приєднається до обговорення даної проблеми на форумі в майбутньому. Таким чином, він необмежений часовими рамками, маючи можливість приєднатися до полілогу, що має відносно давню історію або ж проєкту перспективу [11, с. 60].

Просторові стосунки також не накладають рамок на учасників спілкування, оскільки користувач, знаходячись у певній точці простору, має можливість спілкуватись одночасно з представниками різних культур, яких може бути необмежена кількість у певну одиницю часу, які активно або пасивно беруть участь у комунікативному процесі.

Науковці зазначають, що жанри комп'ютерної комунікації характеризуються такою сукупністю взаємопов'язаних параметрів: тематична ознака, комунікативна мета, сфера спілкування, образ автора-читача, режим синхронного/асинхронного часу, форма об'єктивування (близькість до письмового/усного типу тексту), діалог/полілог, композиція, мовні особливості [10, с. 35]. Це характерно і для жанру «форум». Форум характеризується певною тематичною ознакою. Тематика спілкування визначається інтересами і схильностями учасників спілкування. Комунікативні цілі форуму можуть бути різноманітними, а саме: виразити себе, знайти друга, підтримати емоційний контакт, обмінятися інформацією. Залежно від мети спілкування визначається сфера спілкування, яка характеризується рольовим позиціонуванням комунікантів (статусно орієнтованим або особово орієнтованим) [12, с. 106].

Образ автора визначається сукупною безліччю як присутніх в даний час, так і імовірно присутніх в ретроспективі і перспективі учасників спілкування. Даний образ створюється за допомогою спілкування «багато одному», «один одному», «один багатьом», «багато багатьом». Анонімність індивідуальних учасників спілкування, прихованих за ніками, дозволяє викристалізувати певний образ колективного автора, неперсоніфікованого, з колективним розумом.

Повідомлення Інтернет-форумів – це невеликі за обсягом завершені тексти, пов'язані між собою певними семантичними зв'язками, які реалізуються через систему гіперпосилань. Н. Лукашенко зауважує, що основними ознаками текстів повідомлень Інтернет-форумів є незавершеність, відкритість, нелінійність, відсутність точного авторства, зняття протиставлення між адресантом і адресатом, об'єктивність, неоднорідність [13, с. 14]. Незавершеність, відкритість полягає у тому, що адресант або інші комуніканти можуть дописати тексти Інтернет-форумів. Нелінійність виражається в неможливості передбачити логіку адресанта щодо послідовності викладу та у відсутності в Інтернет-форумі того, що називається «початок» і «кінець». Комуніканти анонімні, тому не існує точного авторства. Відбувається зняття протиставлення між адресантом і адресатом за рахунок того, що вони не лише вільно вибирають послідовність повідомлень і гіперпосилань форумів, але й реагують на них. Для спрощення

процесу сприйняття використовується виділення кольором. Тексти Інтернет-дискурсу також характеризуються об'єктивністю, тобто можливим є викладення не тільки думки комунікантів, але й коментарів до них. Неоднорідність дозволяє сполучати різні види інформації в Інтернет-дискурсі – текст, малюнок, зображення у русі [13, с. 15].

Основними складниками комунікативної ситуації Інтернет-форуму є анонімні учасники, головними серед яких є адресант, адресат, й електронний канал передачі інформації. Адресант і адресат несуть у собі, з одного боку, типізовані, узагальнені риси свого народу, культури та соціального середовища, а з іншого, – особистісний досвід знань, думок, оцінок. Спілкування підтримується у стилі дружніх контактів, тобто увагу не акцентовано на соціальному статусі людини як окремого представника суспільства. Комуніканти абсолютно рівноправні внаслідок специфічної взаємодії в мережі Інтернет.

В Інтернет-форумах розрізняють такі типи адресатів: власне адресат, який стосовно адресанта уживає звертання в полі адресації та при вітанні; сторонні адресати, які є зареєстрованими учасниками; випадкові адресати, які не зареєструвалися. Особливість текстів форумів – наявність автора-редактора (модератора), який стежить за дотриманням етикету мережі та має право пропонувати тему для обговорення [14, с. 33]. Спілкуванню у форумі сприяє певний комунікативний код, під яким мається на увазі система, що складається з умовних позначень, розроблена одним з учасників форуму або групою постійних користувачів. Основними елементами комунікативного коду Інтернет-форуму є графічні, лексичні, граматичні та стилістичні засоби. Як приклад використання графічних засобів можна навести використання смайликів, великих букв, повторів, великої кількості знаків окликів, питань і крапок.

Серед стилістичних особливостей даного жанру слід назвати еліптичність реплік, поширеність неповних речень. До лексичних засобів можна віднести використання аббревіатур, а також сленгу, професійно-жаргонних утворень, аргю. Слід зазначити, що використання зниженої фамільярної лексики в Інтернет-мережі часто сприймається як норма, оскільки більшість користувачів, що вживають ненормативну лексику в своїх висловленнях, вважає її обов'язковим елементом розмовного мовлення.

Висновки і перспективи подальших розробок. Таким чином, форум – простір для дискусій у мережі. Користувачі розміщують на форумі повідомлення, на кожне з яких можна відповідати. Усі повідомлення у форумі впорядковані за темами. Форум не вимагає миттєвої реакції від учасників: зазвичай вони заходять туди час від часу. До гра-

матичних особливостей Інтернет-форуму можна віднести смайлики, зірочки, виділення слів великими літерами, повтор одних і тих самих літер, розмежування літер пробілом, велику кількість знаків окликів, питань і крапок. До морфологічних засобів належить утворення нових слів за допомогою словоскладення, афіксації, контамінації, конверсії. Лексичні особливості – це вживання аббревіатур, акронімів, сленгу. У синтаксичному аспекті виокремлюється аграматизм, еліптичність реплік, поширеність неповних речень. У перспективі вбачається можливим виявити специфіку комунікативних стратегій учасників англомовних жіночих Інтернет-форумів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hills M. You Are What You Type: Language and Gender Deception on the Internet. London, 2000. 138 p.
2. Крижанівська Г.Т. Блог як жанр Інтернет-комунікації. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2022. Вип. 53(1). С. 77–81.
3. Паладьєва А., Савка В. Поняття та характеристика мовленнєвого жанру «веббраузер». *Іноземна мова у професійній підготовці спеціалістів: проблеми та стратегії* : збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2022. 423 с.
4. Грон Ю. Блог-записи як сучасний жанр Інтернет-комунікації. *Applied Linguistics: Language*. 2022. С. 51.
5. Пасічник Н.І., Закордонєць Н.І., Плавуцька О.П. Міжкультурний цифровий дискурс як напрям розвитку англомовної художньої літератури: філологічний та методичний аспекти. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2022. Вип. 54. С. 76–80.
6. Crystal D. Language and the Internet. Cambridge: Cambridge University Press, 2001. 272 p.
7. Пlienko O., Shumeiko L. Напрями і тенденції вивчення політичного дискурсу в сучасних умовах діджиталізації (лінгвістичний і прагматичний аспекти). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2021. № 11 (79). С. 72–75.
8. Kowalska A. До питання аналізу лінгвістичних особливостей англіцизмів у сфері інформаційних технологій. *Академічні візії*. 2022. № 6–7. С. 3–16.
9. Bushnell C. Text-Messaging Practices and Links to General Spelling Skill: A Study of Australian Children. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology*. 2011. № 11. P. 27–38.

10. Turkle Sh. *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. London: Simon & Schuster, 1995. 172 p.
 11. Zantides E. *Semiotics and Visual Communication: Concepts and Practices*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2014. 232 p.
 12. Ломоносова І.Т. Аксиологічні особливості інтернет-форумів (на матеріалі форумів «Теревені», «Дівочі посиденьки»). *Філологія XXI століття* : програма XI Всеукраїнської науково-практичної конференції студентства й наукової молоді, м. Харків, 15 квіт. 2021 р. Харків, 2021.
 13. Лукашенко Н.Г. Іспаномовний Інтернет-курс: комунікативно-прагматичний та лінгвостилістичний аспекти (на матеріалі форумів з проблематики родинних стосунків) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05. Київ, 2006. 22 с.
 14. Yates S. *Oral and Written Linguistics Aspects of Computer Conferencing: A Corpus Based Study*. Communication: Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspective, Amsterdam: John Benjamins Publishing, 1996. 105 p.
- REFERENCES**
1. Hills, M. (2000). *You Are What You Type: Language and Gender Deception on the Internet*. London.
 2. Kryzhanivska, H.T. (2022). Blog iak zhanr Internet komunikatsii [Blog as a genre of Internet communication]. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnogo universytetu – Scientific bulletin of international Humanitarian university, issue 53 (1), 77–81*.
 3. Palad'ieva, A., & Savka, V. (2022). Poniattia ta kharakterystyka movlennevoho zhanru “web-brauzer” [The concept and characteristics of “web-browser” linguistic genre]. *Inozemna mova u profesiyniy pidhotovtsi spetsialistiv: problemy ta stratehii*: Collection of scientific works of the VI International scientific-practical Internet conference. Kropyvnytskyi: RVV CDPU im. V. Vynnychenka.
 4. Hron, Y. (2022). Blog-zapysy iak suchasnyi zhanr Internet komunikatsii [Blog-notes as a modern genre of Internet communication]. *Applied Linguistics: Language, 51*.
 5. Pasichnyk, N.I., Zakordonets', N.I., & Plavutska, O.P. (2022). Mizhkulturniy tsyfrovoyi diskurs iak napriam rozvytku angломовnoyii hudozhnioyi literatury: filologichnyi ta metodychniy aspekty [Intercultural digital discourse as a way of English fiction development]. *Naukovyi visnyk mizhnarodnoho humanitarnogo universytetu – Scientific bulletin of international Humanitarian university, issue 54, 76–80*.
 6. Crystal, D. (2001). *Language and the Internet*. Cambridge: Cambridge University Press.
 7. Plienko, O., & Shumeiko, L. (2021). Napriamy i tendentsii vyvchennia politychnoho dyskursu v suchasnykh umovakh didzhytalizatsii (lingvistychnyi i pragmatychnyi aspekty) [Ways and trends of political discourse studying in the modern digital conditions (linguistic and pragmatic aspects)]. *Scientific notes of Ostrog Academy National University: Philology – Naukovi zapysky natsionalnoho universytetu “Ostroz'ka akademiia” : Filologia, 11 (79), 72–75*.
 8. Kowalska, A. (2022). Do pytannia analizu lingvistychnykh osoblyvostey anglitsyzmiv u sferi informatsiynykh tekhnologiy [To the issue of linguistic features of anglicisms in the field of information technologies]. *Academical visions-Akademichni visii, 6–7, 3–16*.
 9. Bushnell, C. (2011). Text-Messaging Practices and Links to General Spelling Skill: A Study of Australian Children. *Australian Journal of Educational and Developmental Psychology, 11, 27–38*.
 10. Turkle, Sh. (1995). *Life on the Screen: Identity in the Age of the Internet*. London: Simon & Schuster.
 11. Zantides, E. (2014). *Semiotics and Visual Communication: Concepts and Practices*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.
 12. Lomonosova, I.T. (2021). Aksiologichni osoblyvosti internet-forumiv (na materialy forumiv “Tereveni”, “Divochi posyden'ky”) [Axiological features of Internet forums (on the material from the forums of “Chatters” and “Girls’ chat-in”). *XI Vseukrayins'ka naukovo-praktychna konferentsia studentstva ta naukovoyi molodi “Filologiya XXI stolittia”*: program of the Scientific and Practical Conference. Kharkiv.
 13. Lukashenko, N.H. (2006). Ispanomovnyi internet diskurs: komunikatyvno-pragmatychnyi ta lingvostylistychnyi aspekty (na materialy forumiv z problematyky rodynnykh stosunkiv) [Spanish Internet discourse: communicative, pragmatic and linguostylistic aspects (based on the forums on the issues of family relationships)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv.
 14. Yates, S. (1996). *Oral and Written Linguistics Aspects of Computer Conferencing: A Corpus Based Study*. Communication: Linguistic, Social and Cross-Cultural Perspective, Amsterdam: John Benjamins Publishing.